

GIÁO DỤC NĂM ĐIỀU DẠY CỦA BÁC HỒ TRONG NHÀ TRƯỜNG VÀ GIA ĐÌNH

BÙI THỊ LIÊN

*Hiệu trưởng trường phổ thông
cơ sở Thăng Long (Hà Nội)*

Bác Hồ kính yêu của chúng ta không còn nữa, nhưng Bác đã để lại cho các em thiếu nhi muôn vàn tình thương yêu. Bác nói: “Trẻ em như búp trên cành, Biết ăn ngủ, biết học hành là ngoan”.

Bác nâng niu, trau dồi các em như những búp non, như những nụ hoa cần chăm chút để lớn lên trở thành những bông hoa đẹp giúp ích cho đời.

Năm điều Bác Hồ dạy thiếu niên, nhi đồng thể hiện nhân cách toàn diện, tốt đẹp của người học sinh dưới mái trường xã hội chủ nghĩa.

Thực hiện lời Bác Hồ dạy, Trường phổ thông cơ sở Thăng Long luôn luôn chú ý cải tiến phương pháp giảng dạy, phương pháp giáo dục, những hình thức, biện pháp giáo dục phong phú, đa dạng, hợp với tâm lý lứa tuổi học sinh của nhà trường đã góp phần hình thành trong các em tình cảm đạo đức cách mạng và rèn luyện cho các em những thói quen tốt theo năm điều Bác Hồ dạy.

1. Giáo dục đạo đức qua nội khoá

Nhà trường đã triệt để khai thác nội dung các bài học trong sách giáo khoa, nhất là bộ môn tiếng Việt và văn học ở cấp 1, vì trong thời kỳ này, vai trò của thói quen và tình cảm rất mạnh. Thơ văn hay, hình ảnh đẹp, phương pháp tốt dễ dàng thấm sâu vào tâm hồn các em, để lại những ấn tượng đẹp đẽ, bền vững.

Đặc biệt, các giờ đạo đức đã được cải tiến về phương pháp giảng dạy. Việc liên hệ bài học với thực tế và tổ chức thực hành theo bài học rất được coi trọng. Với các bài trong chủ điểm “Măng non”, “Đất nước”, “Bốn mùa”, v.v... các em được giáo dục về Đảng, về Bác Hồ, về anh bộ đội, về đất nước và con người Việt Nam. Các em được giáo dục tình thương yêu: yêu thương đồng bào bắt nguồn từ tình yêu ông bà, cha mẹ, thầy cô giáo, anh chị em, thương yêu bạn bè v.v...; tình yêu Tổ quốc bắt nguồn từ lòng yêu trường, yêu lớp, yêu góc phố nơi em ở, yêu mảnh vườn xinh hằng ngày em vun xới. Để các em có được tình yêu đó, nhà trường đã luôn luôn tạo cho mình có một bộ mặt khang trang, sạch đẹp. Các em yêu sao được một lớp học tối tăm, bàn ghế ọp ẹp. Các em yêu sao được ngôi trường xấu xí và học sinh trong trường thì luôn mất trật tự, ồn ào. Vì vậy nhà trường phải sạch như bệnh viện, đẹp như công viên để “trường ra trường, lớp ra lớp” như lời Chủ tịch Phạm Văn Đồng đã dạy.

Các em luôn được giáo dục yêu cái tốt, ghét cái xấu, bắt chước làm theo cái tốt. Đặc biệt cuộc đời cao đẹp của Bác Hồ, đạo đức trong sáng và tác phong giản dị của Bác là những bài học đạo đức thật sinh động, góp phần giáo dục đạo đức cho các em thật sâu sắc.

Trong lễ khai giảng đầu năm học, để các em tưởng tượng như Bác Hồ vẫn còn sống mãi, nhà trường đã cử một em đọc thật hay, đọc trước sân trường mấy vần thơ mời Bác về dự khai giảng. Trong khi đó, đội danh dự của trường dâng hoa trước tượng Bác.

*Bác Hồ, Bác Hồ ơi!
Bác sống mãi đời đời,
Với non sông đất nước,
Với đàn cháu yêu thương,
Hôm nay ngày khai trường,
Đón mừng năm học mới,
Lòng chúng cháu bồi hồi,
Mời Bác về dự hội.*

Học sinh toàn trường lặng đi, tưởng như Bác Hồ đang cùng dự lễ khai trường với các cháu.

Các buổi sinh hoạt đội, sinh hoạt lớp, sinh hoạt sao nhi đồng, cũng đã được cải tiến về nội dung và phương pháp, gây được không khí vui tươi, sinh động và học sinh biết tự quản, có tác dụng giáo dục nhiều mặt.

2. Giáo dục đạo đức qua ngoại khoá

Giáo dục không phải chỉ là những bài giảng trên lớp mà phải tổ chức các hoạt động toàn diện, tạo nên môi trường giáo dục thuận lợi. Không thể giáo dục đạo đức cho trẻ bằng những bài thuyết lý khô khan, dễ gây ra sự nhầm chán trong các em.

Trẻ cấp 1 rất thích các hoạt động văn học, nghệ thuật. Các hình thức tham quan, cắm trại, xem phim, xem xiếc, xem kịch, múa rối, hội diễn văn nghệ, hội vui học tập, thi giải toán nhanh, toán vui, thi ngâm thơ, kể chuyện, đọc diễn cảm, thi sáng tác văn thơ, ra bích báo, vẽ theo đề tài về Đảng, Bác Hồ, anh bộ đội, gặp gỡ anh hùng quân đội, thăm đơn vị bộ đội, học tập tác phong nhanh nhẹn, kỷ luật, thi khéo tay hay làm, v.v... có tác dụng giáo dục tư tưởng, đạo đức rất sâu sắc, đồng thời hỗ trợ, bổ sung cho hoạt động học tập, lĩnh hội tri thức của học sinh rất có kết quả.

Tiếc rằng hiện nay chưa đủ điều kiện để tổ chức cho học sinh thường xuyên tham gia các hoạt động văn hoá, nghệ thuật.

Đối với trẻ, việc giáo dục truyền thống cũng vô cùng quan trọng. Truyền thống đấu tranh dựng nước và giữ nước của ông cha ta, truyền thống cần cù lao động và anh dũng chống ngoại xâm của quân dân Thủ đô được giáo dục cho học sinh thông qua các bài học lịch sử, các buổi ngoại khoá, tham quan những di tích lịch sử. Truyền thống tốt đẹp của nhà trường cũng được đưa vào chương trình giảng dạy để gây cho các em lòng tự hào được học tập dưới mái trường Thăng Long, cơ sở cách mạng của thời kỳ chống Pháp trước Cách mạng Tháng Tám. Trường đã mời những thầy giáo cách mạng lão thành đến nói chuyện về truyền thống yêu nước, cách mạng của trường cho giáo viên, học sinh nghe. Đồng thời nhờ các nhạc sĩ sáng tác những bài ca truyền thống của trường để giáo dục các em.

Giáo dục quan hệ giao tiếp, nếp sống văn minh cần được coi trọng trong giai đoạn hiện nay. Cần giáo dục cho các em hành vi và nếp sống đẹp của người học sinh Thủ đô.

Nếp sống văn minh là một hệ thống những thói quen, hành vi tốt, là thể hiện cụ thể bên ngoài đạo đức của con người mới. Rèn luyện nếp sống văn minh trong học sinh còn là rèn nếp sống phong cách công nghiệp như: yêu lao động, tính kỷ luật tự giác, v.v...

Nhiều người trong chúng ta thường phàn nàn là học sinh hiện nay chưa ngoan. Lỗi đó một phần do các em, nhưng nhiều phần do người lớn. Người lớn không gương mẫu thì làm sao giáo dục nổi trẻ con. Có những phụ huynh cất lời là văng tục thì làm sao mà con em họ không nói tục, chửi bậy. Từ tình hình đó, nhà trường đã kết hợp với Hội cha mẹ học sinh toàn trường tổ chức phong trào 3 rèn, 3 mẫu mực trong cha mẹ học sinh. 3 rèn là rèn cho con về đạo đức, học tập, lao động ở gia đình; 3 mẫu mực là: cha mẹ học sinh mẫu mực về lời nói, tác phong, mẫu mực về đoàn kết với hàng xóm, mẫu mực về nếp sống và xây dựng gia đình văn hoá mới để làm gương cho con em.

Thực hiện kế hoạch của Sở và Phòng giáo dục, nhà trường đã tổ chức các cuộc hội thảo về giáo dục con em trong gia đình để cha mẹ học sinh nắm được phương pháp khoa học giáo dục con cái. Tránh lối trông đánh xuôi, kèn thổi ngược, không có sự thống nhất về phương pháp giáo dục. Trong các buổi hội thảo, những bản cam kết giữa giáo viên và cha mẹ học sinh đã được xây dựng để phối hợp, thống nhất biện pháp giáo dục.

Đội Thiếu niên tiên phong Hồ Chí Minh trong nhà trường cũng đã hoạt động rất tích cực, đúng chức năng. Đội đã tổ chức, rèn luyện các em học sinh bằng các phong trào thi đua sôi nổi, liên tục, bằng việc xây dựng những tập thể lớp kiểu mẫu, chi đội mạnh, học sinh kiểu mẫu, hướng dẫn các em phấn đấu trở thành cháu ngoan Bác Hồ.

Rèn luyện đạo đức và giáo dục nếp sống văn minh cho trẻ nhỏ không phải là việc đơn giản. Phải bằng khoa học giáo dục, khoa học tâm lý thì giáo dục mới thành công. Nếu chỉ bằng mệnh lệnh, gò ép, trách phạt liên miên thì không thể có hiệu quả.

Trẻ em thích những vấn đề tươi vui, giản dị trong ngôn ngữ, nên cần có những bài hát, điệu múa, hoạt cảnh nhỏ, câu ca dao, đoạn văn vần để nhắc nhở, giáo dục các em nếp sống đẹp, hành vi đẹp hàng ngày.

Ví dụ: bài hát “Xin lỗi, cảm ơn” bài hát tự biên của trường, nêu lên nếp sống văn minh của học sinh Thăng long. Hoặc bài “Tiếng chào theo em” nhằm giáo dục các em thói quen lễ phép với mọi người. Hay bài “Nói lời hay, làm việc tốt”:

*Nói tục là, là lời nói xấu ghê,
Các bạn chớ không ai yêu đâu nhé,
Với bạn bè, đừng đánh đấm lẫn nhau,
Vì chúng ta đều là cháu Bác Hồ.*

Nội dung bài hát giáo dục các em luôn nói lời hay, làm việc tốt và có thái độ đúng mức với bạn bè.

Các câu ca dao như:

*Trường em, em quý, em yêu,
Thi đua giữ sạch, sớm chiều chăm lo.*

Hay:

*Nói năng lễ độ, thanh tao,
Ai ai cũng quý, bạn nào cũng yêu.*

đã góp phần giáo dục các em ý thức bảo vệ trường lớp và nói năng lễ phép.

Những vần điệu tươi vui đó rất phù hợp với lứa tuổi các em, đã thấm sâu vào tâm hồn các em hơn những bài đạo đức khô khan.

Quá trình giáo dục trẻ không chỉ bó hẹp trong nhà trường, mà phải được kéo dài và khép kín trong các hoạt động giáo dục và trong các môi trường giáo dục ngoài nhà trường.

Để thực hiện chức năng chủ đạo trong việc vận động toàn dân tham gia giáo dục trẻ, nhà trường đã phối hợp chặt chẽ với Đảng ủy, Ủy ban nhân dân phường Hàng Bông, thành lập Ban chỉ đạo giáo dục đạo đức, nếp sống văn minh cho học sinh. Các hoạt động được tiến hành để rèn luyện, giáo dục học sinh như: tổ chức cho các em tham gia các hoạt động xã hội ở phường, cổ động cho phong trào nếp sống văn minh và các hoạt động chính trị như mua công trái, bầu cử, v.v... vận động bà con dân phố tiết kiệm điện, nhắc nhở mọi người thực hiện phong trào sạch đẹp đường phố, tham gia tổng vệ sinh chiều thứ bảy. Đội Măng non tuyên truyền của trường còn phát thanh trên loa, tuyên truyền gương người tốt, việc tốt, dán quy ước trật tự, vệ sinh, kiểm tra nếp sống văn minh của một số cơ quan đóng trong phường, đánh kèng, gọi loa, quản lý giờ học và kiểm tra học sinh về đạo đức, học tập và lao động ở khu phố.

3. Những kết quả đạt được và những vấn đề cần được nêu lên để giải quyết.

Học sinh toàn trường có nền nếp đạo đức, nền nếp học tập khá tốt. Đa số các em luôn luôn ngoan ngoãn, lễ phép, chăm học, biết vâng lời thầy cô giáo và cha mẹ, biết tự quản, đoàn kết với bạn, có ý thức kỷ luật và giữ gìn bảo vệ của công, rất hồn nhiên theo lứa tuổi.

Hàng năm, 71% học sinh của trường trở thành học sinh tiên tiến, 24% học giỏi toàn diện, 80% đạt danh hiệu cháu ngoan Bác Hồ. Có nhiều học sinh giỏi thi thành phố và toàn quốc đạt giải cao. 99% học sinh lớp cải cách giáo dục lên lớp có chất lượng, 97% học sinh có hạnh kiểm khá, tốt, không có hạnh kiểm yếu. Các em học sinh Thăng Long ra trường thường là nòng cốt của các lớp chuyên toán, chuyên ngữ... của các trường phổ thông trung học.

Thước đo kết quả đó là sự tin nhiệm của đại đa số cha mẹ học sinh của trường. Kết quả đào tạo của nhà trường sát với mục tiêu cấp học theo năm điều Bác Hồ dạy. Các em chuẩn bị tốt cho việc học tập ở các cấp tiếp theo.

Có được kết quả đó là do nhà trường đã dày công xây dựng, đào tạo được một đội ngũ giáo viên khá vững vàng cả về đạo đức và năng lực, là do nhà trường đã xây dựng được một nền nếp dạy tốt, học tốt toàn diện, vững chắc, lấy năm điều Bác Hồ dạy làm cơ sở giáo dục.

Đó là những cố gắng của tập thể cán bộ giáo viên trường Thăng long nhằm thực hiện lời Bác Hồ dạy: “Vì lợi ích mười năm trồng cây, vì lợi ích trăm năm trồng người”.

Để chất lượng giáo dục đạo đức trong nhà trường ngày một nâng cao, chúng ta thấy còn nhiều vấn đề cần phải làm tốt hơn nữa. Nội dung các bài đạo đức trong sách giáo khoa thường khô khan, không nêu được những mẫu người cần giáo dục. Các bài nói lên tình thương và lòng nhân đạo chưa có tỷ lệ hợp lý. Phương pháp giáo dục nhìn chung còn đơn điệu, khô khan như với người lớn. Các phương tiện giáo dục cho trẻ còn thiếu thốn. Các vở kịch, bộ phim dành cho thiếu nhi còn quá ít. Sách, truyện Kim Đồng cho các em còn hiếm và giá quá cao. Trẻ rất thích các hoạt động văn hoá, nghệ thuật. Đây là một hình thức giáo dục trẻ rất tốt, nhưng các rạp hát, rạp chiếu bóng dành cho thiếu nhi còn quá ít và giá vé cao.

Các điểm vui chơi và câu lạc bộ dành cho trẻ em cũng quá thiếu. Có nơi, điểm vui chơi trước kia nay trở thành điểm bán hàng. Đồ chơi cho trẻ em thiếu, xấu, đắt, không mang tính giáo dục (như súng phun nước). Nhiều lúc các em đã phải tự “sáng tác” ra những trò chơi rất nguy hiểm như: chơi súng cao su, súng đạn giấy, phi tiêu, nhảy ngựa, đeo nhẫn dây điện, làm con in.... gây hỏng mắt, lãng phí biết bao dây điện và giấy trắng mà nhà trường phải vất vả mới dẹp được.

Nhà cửa chật hẹp, chỗ vui chơi không có, phương tiện vui chơi thiếu thốn. Bố mẹ các em làm ca kíp hoặc thông tâm ít có điều kiện quản lý, chăm sóc các em, nên hè đường thường là nơi hội tụ, là điểm vui chơi tự do không hướng dẫn, nên thói hư tật xấu của các em dễ nảy sinh, tiêu cực dễ lây lan từ người lớn đến trẻ em, từ em này sang em khác.

4. Sau đây là một vài đề nghị nhỏ:

a) Cần có rạp hát, rạp chiếu bóng dành riêng cho thiếu nhi. Trong điều kiện khó khăn hiện nay, nếu không có rạp riêng, thì nên dành các buổi ban ngày cho các em (với giá rẻ), còn buổi tối phục vụ người lớn.

b) Mỗi phường, mỗi trường, mỗi quận nên có điểm vui chơi và câu lạc bộ cho thiếu nhi, hình thức sinh hoạt phong phú để thu hút được đông đảo các em.

c) Sách báo cho thiếu nhi cần cung cấp đến nhà trường và nghiên cứu để giảm giá.

d) Nên có quy định chỗ cho các đoàn kịch, đoàn xiếc, rạp chiếu bóng đỡ đầu trường học, tạo điều kiện cho các em học sinh được luôn tiếp xúc với văn hoá, nghệ thuật để thu hút giáo dục các em. Nên có nhiều vở kịch, bộ phim hay dành cho các em.